

עיון ראשון

עיצוב מדיניות חברתית בישראל

אורי אבירם, ג'וני גל ויוסי קטן (עורכים)

ירושלים: מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל. 2007. 356 עמודים

על אף הדיון המתעורר בשנים האחרונות בנושאי מדיניות חברתית, מעטים הם הניסיונות השיטתיים לבחון את ההיבטים השונים של נושא זה ולעמוד על הגורמים המסבירים את תהליך עיצוב המדיניות החברתית. קובץ זה מבקש לתרום תרומה משמעותית לידע בתחום זה. אורי אבירם, ג'וני גל ויוסי קטן קיבצו בספרם שורה ארוכה של עבודות הדנות בעיצוב המדיניות החברתית בישראל בשנים האחרונות בתחומי עשייה מגוונים, וביניהם ביטחון סוציאלי, חינוך, בריאות, בריאות הנפש, זכויות אנשים עם מוגבלות, שירותי רווחה אישיים, שלום הילד, דיור וקליטת עלייה. בספר פרק מברא הדן בהתפתחות מדינת הרווחה ובסוגיות תיאורטיות הקשורות בעיצוב מדיניות חברתית. מחבריהם של הפרקים השונים בספר, כולם חוקרים מובילים, מתמקדים בדרך כלל במדיניות ספציפית בתחומיהם ובווחים את הגורמים, אשר הביאו להתפתחות מדיניות זו ואת השלכותיהם על אוכלוסיות היעד של המדיניות.

מורה צדק: עיונים בתורתו של ג'ון רולס

דניאל אטאס ודוד הד (עורכים)

ירושלים: י.ל. מאגנס. 2007. 202 עמודים

קובץ מאמרים זה מציע, לראשונה בשפה העברית, עיונים במשנתו של ג'ון רולס, מחבר תורת הצדק, שהוא לדברי העורכים "הדמות החשובה ביותר בפילוסופיה הפוליטית בחמישים השנים האחרונות". בספר עשרה מאמרים מאת חוקרי רולס בישראל, המציגים חידושים בתורתו, סוקרים נושאים שבהם היתה תרומתו חלוצית, ומבררים באמצעות תורתו סוגיות בתחומי החינוך, הרווחה והבריאות. חלק מהמאמרים מציעים ביקורת על רולס מזוויות שונות ובכך מוסיפים עוד לדיון במושג הצדק החברתי. בספר הקדמה על האיש, על שיטתו ועל מקומו במסורת הפילוסופיה הפוליטית המודרנית.

**שלום מדומיין, שיח מלחמה: כשל המנהיגות,
הפוליטיקה והדמוקרטיה בישראל 1992–2006**
לב גרינברג
תל אביב: רסלינג. 2007. 416 עמודים

הספר מבקש להסביר את המהפך שהתחולל בחברה הישראלית בין ימי האופוריה והפתיחות לשלום של הסכמי אוסלו לבין קבורתו הפומבית ימים ספורים לאחר פרוץ האלימות באוקטובר 2000. זהו ניסיון ראשון מסוגו להתחקות בצורה מקיפה ושיטתית אחר התהליכים שהובילו לאובדן התקווה. ספרו של לב גרינברג, ראש המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטת בן גוריון, מסביר כיצד נוצרה הנכונות המחודשת (בתיווך הפוליטיזציה של צה"ל) להקרבה ולתמיכה בעימות אלים ומתמשך עד הניצחון. הספר עוסק במנהיגות הישראלית בהקשר הרחב - בהצלחתם של רבין ושרון, במשבר המנהיגות שנפער בפוליטיקה הישראלית לאחר הסתלקותם הפתאומית ובכישלונם של פרס, נתניהו וברק, כמו גם של אולמרט ופרץ, במלחמת לבנון השנייה. הספר מנתח מדוע בסופו של דבר קרס התהליך והוביל לעימות אלים מחודש, אכזרי וארוך יותר מבעבר.

משפט, צדק וזקנה

ישראל דורון

ירושלים: אשל. 2007. 220 עמודים

ישראל (איסי) דורון מאוניברסיטת חיפה הוא ד"ר למשפטים ומרצה בתחום זכויות הזקנים ומדיניות חברתית בזקנה באוניברסיטת חיפה. בספר זה הוא מציג את יחס החוק בישראל לאנשים זקנים. הוא מזהה מאפיינים כללים של החוקים המסדירים את מעמד החוקי של זקנים. אחרי סקירת מספר נושאים חשובים, כגון מינוי אפוטרופוס, ענישה של מתעללים ומזניחים וחוק האזרחים הוותיקים, טוען דורון שהחוק בישראל מתייחס לזקנים בצורה פטרנליסטית וגילנית. הוא מציע שינוי ביחס המשפטי לזקנים, שעיקרו גישה מכבדת לאוטונומיה ולחירות שלהם, ושיתופם בעיצוב המדיניות החברתית הנוגעת לזכויותיהם העיקריות.

דורות, מרחבים, זהויות: מבטים עכשוויים על חברה ותרבות בישראל

חגה הרצוג, טל כוכבי ושמשון צלניקר (עורכים)
תל אביב: מכון ון ליר בירושלים והקיבוץ המאוחד. 2007. 601 עמודים

הספר מוגש למייסדה של הסוציולוגיה הישראלית, פרופ' שמואל נח אייזנשטדט, בהגיעו לגבורות. הוא כולל מחקרים המציגים זויות ראייה עדכניות להבנת החברה בישראל, פרי עטם של סוציולוגים ואנשי מדעי החברה באוניברסיטאות בארץ. עשרים וארבעה מאמרים דנים בסוגיות מגוונות ביותר: יחסי דורות חברתיים ופוליטיים; הגירה וכור ההיתוך; גלובליזציה והשפעתה על מצב האזרחות ועל מבנה החברות בישראל; הגירת העבודה והסדרת מעמדם של ילדי מהגרי העבודה; דינמיקה של הכלה והדרה במדינת הרווחה הישראלית ועוד.

על שוויון ואישוויון: מבט פילוסופי

אלעזר וינריב

חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה ופרדס. 2007. 200 עמודים

ספרו של אלעזר וינריב מהאוניברסיטה הפתוחה בוחן את שאלת השוויון והאישוויון הכלכליים מנקודת מבט פילוסופית-מוסרית. הוא מציג את תיאוריות השוויון הפילוסופיות העיקריות בזמננו בצורה פשוטה ונגישה ובוחר באמצעותן שאלות כמו אלה: האם השוויון רצוי? מה רע באישוויון? כיצד אפשר להצדיק את אידיאל השוויון? האם אפשר לממש אותו? האם עולם שבו האישוויון רב גרוע מעולם שבו האישוויון מועט? כיצד משתלב האישוויון בערכים אחרים כגון צדק וחירות?

שורת המתנדבים: קורותיו של ארגון אזרחים פולה קבלו

תל אביב: המכון לחקר הציונות וישראל באוניברסיטת תל אביב והוצאת עם עובד.
2007. 303 עמודים

ד"ר פולה קבלו, חוקרת במכון בן גוריון לחקר הציונות באוניברסיטת בן גוריון, מתארת את שורת המתנדבים, ארגון שהוקם בשנות החמישים בירושלים בידי סטודנטים מהאוניברסיטה העברית ואינטלקטואלים ואישי ציבור שחברו אליהם. הארגון קרא תיגר על דרכי ניהולה של המדינה בשנות משטר הצנע והתפשטות השוק השחור וכן קידם התנדבות לשילובם של עולים חדשים בחברה. תביעת דיבה שהגיש נגד הארגון סגן המפכ"ל של משטרת ישראל הגיעה למשפט שפירק אותו והביאה לדיון ציבורי את תפקידיה וגבולותיה של ביקורת ושל זכות האזרחים לתבוע שינויים ולהצביע על כשלים.

שולי במרכז ברוך קימרלינג

תל אביב: הקיבוץ המאוחד/ספרי סימן קריאה. 2007. 252 עמודים

ברוך קימרלינג – הלך לעולמו במאי 2007 בגיל 67, לאחר מחלה – היה פרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים, שחקר בעיקר את הקונפליקט היהודי-הפלסטיני וכתב עליו מנקודת מבט ביקורתית כלפי האתוס הרשמי של מדינת ישראל. ספרו זה, שהושלם זמן קצר לפני פטירתו, הוא אוטוביוגרפיה שלצד תולדות חייו מכילה בתוכה גם פרקים נבחרים על התהוותה של החשיבה הסוציולוגית בישראל ועל מקומו בעיצובה. הספר הוא גם סיפורה של התמודדות של אדם בעל חוש הומור ויכולת התבוננות פנימית עם מגבלה פיסית קשה. מהספר ניכר שקימרלינג לא רק שלא חשש להיות שנוי במחלוקת ולהתעמת עם אמיתות ודעות קדומות של החברה הישראלית, אלא אפילו שמח במעמד המיוחד שעמדות אלה הקנו לו בקרב עמיתים ותלמידים.

Palliative care, social work and service users: Making life possible

Peter Beresford, Lesley Adshead & Suzy Croft
London: Jessica Kingsley. 2007. 268 pages

הספר, ששניים ממחבריו כותבים מזה שנים על שיתוף לקוחות בשירותי העבודה הסוציאלית (ברספורד וקרופט), דן בטיפול משכך – עבודה סוציאלית עם אנשים החולים במחלות חשוכות מרפא, ועם העומדים לפני שכול ואובדן. בחלקו הראשון מוצג ההקשר של עבודה סוציאלית בתחום זה והמחקר שהספר מתבסס עליו, שנעשה מנקודת מבטם של הלקוחות המשתמשים בשירות שגם היו שותפים למחקר עצמו. בחלק השני מוצגים דבריהם של הלקוחות בעיקר בנוגע לעובדים הסוציאליים שהם מעדיפים וכיצד הם מעריכים את העבודה הסוציאלית. בחלק השלישי דנים הכותבים בממצאים ומחברים אותם לסוגיות תיאורטיות ופרקטיות, כמו גם להיבטים הרגשיים, הפוליטיים והאידיאולוגיים שכרוכים בשאלות של מוות אובדן ושכול.

Critical perspectives on ageing societies

Miriam Bernard & Thomas Scharf (Editors)
Bristol: The Policy Press. 2007. 200 pages

אסופת המאמרים מציגה את הגרונטולוגיה הביקורתית, תחום שמתבונן על החברה מנקודת המוצא של היחס לזקנה ולזקנים ומבקש להבטיח שקולותיהם של אנשים זקנים יישמעו במרכז הדיון על היבטים שונים של המדיניות הנוגעת לחייהם. הכותבים סוקרים את השינויים שחלו בתחום בעשרים וחמש השנים האחרונות, והם דנים בבעיות פרקטיות ואתיות שעמן מתמודדים זקנים ואלה החוקרים את ההזדקנות בימים אלה. נושאי הספר: תרומתה של גישה פמיניסטית לחקר הזקנה ולעבודה בשותפות עם זקנים; אפליה על בסיס גיל; השפעת גישות מדיניות ניאו-ליברליות ומנגנוני זכויות אדם שונים על היחס לזקנים ולזקנה; שיתוף זקנים במחקר וצדק בין דורי. פרק הסיכום מציע חזון לחידוש ולפיתוח הגרונטולוגיה הביקורתית בעתיד.

Longevity and social change in Australia

Allan Borowski, Sol Encel & Elizabeth Ozanne (Editors)

Sydney: UNSW Press. 2007. 397 pages

בספר חמישה-עשר מאמרים על אריכות ימים המבוססים על מחקרים אוסטרליים. רוב המאמרים דנים בסוגיות גרונטולוגיות אוניברסליות כמו הקשר בין בריאות לזקנה והשפעת אריכות החיים על היחסים הבינדוריים במשפחה. מספר מאמרים מוקדש למחקרים מקומיים יותר, וביניהם מאמר על ההזדקנות ללא אריכות ימים של הילידים האבוריגינים של אוסטרליה ומאמרים על מדיניות הדיור ומדיניות הקצבאות באוסטרליה וכיצד הן מתמודדות עם התמשכות החיים. מאמרים אחרים בספר דנים בפוליטיקה של הזקנה, בחינוך ובלמידה לאורך כל החיים ובתחבורה ונגישות לזקנים בעיר כהיבט של מדיניות תכנון ערים.

Understanding Urban Policy:

A critical introduction

Allan Cochrane

Oxford: Blackwell. 2006. 192 pages

המחבר בוחן את האינטראקציה בין המדיניות העירונית לבין נקודות מבט משתנות על החיים בעיר, ובמסגרת זאת נוגע בסוגיות רחבות כמו מדיניות הרווחה, מדיניות הדיור, התחדשות עירונית, אפליה וגזענות וניהול מקומות מסוכנים. הספר סוקר כיצד השתנתה המדיניות האורבנית בבריטניה מאז שנות השישים של המאה העשרים. אף שהספר מבוסס על המצב בבריטניה הוא מתייחס גם לארצות הברית כמקור השפעה בתחום המדיניות העירונית. הוא מתייחס גם להשפעתן של השקפות מדיניות עירוניות גלובליות, בעיקרן ניאו-ליברליות מאז שנות התשעים, ומציע אפשרויות לשיפור עתידי של החיים בעיר באמצעות שינויים במדיניות החברתית.

Citizens at the centre: Deliberative participation in healthcare decisions

Celia Davies, Margie Wetherell & Elizabeth Barnett
Bristol: The Policy Press. 2006. 204 pages

הספר מספר, בעקבות מחקר אתנוגרפי של יוזמה מסוימת לשיתוף ציבור בשירותי בריאות בבריטניה, כיצד מתנהל הלכה למעשה הליך של שיתוף הציבור בשיטה הדליברטיבית בבריטניה. זו שיטת שיתוף מסוימת שהחלו להנהיג בשנים האחרונות בהיקף מצומצם גם בישראל, ולכן יש עניין לקרוא את ממצאי הספר הזה העוקב אחר האופן שבו מצופה מאזרחים – שמעורבים בוויכוח זר להם, בהליך שאינם מכירים – להשתתף בתהליך קבלת החלטות ברמה ארצית שגם בו אין הם מתמצאים כלל. מחברות הספר מציגות כרקע למחקרן את השיטה הדליברטיבית לשיתוף הציבור מזווית רב-תחומית, ומסקנתן העיקרית היא שעל מקבלי ההחלטות ומעצבי המדיניות לפתח שיטות מציאותיות יותר להשתתפות דמוקרטית מאשר זו שחקרו הן עצמן.

Social Capital and Welfare Reform: Organizations, Congregations, and Communities

Jo Anne Schneider

432 pages . 2006. Columbia University Press New York:

המחברת מצרפת בחינה של המושג הון חברתי עם ניתוח הרפורמה בחוקי הרווחה שנערכה בארצות הברית בשנת 1996 וכללה שינויים בסיוע למשפחות חד הוריות עם ילדים קטנים ותוכניות לתעסוקה למובטלים נתמכים, כולל אימהות לילדים. היא מצביעה על האופן שבו ארגוני מגזר שלישי, קהילות דתיות וקהילות מקומיות מפעילים תוכניות מרווחה לתעסוקה ומשתמשים בהן חברתי במסגרות אלה. המחברת מסתמכת על מחקריה האתנוגרפיים במספר מדינות בארצות הברית כדי לנתח את הסיבות לאי הצלחתן של רבות מהתוכניות מרווחה לתעסוקה. היא מזהה את הליקויים בתחום יצירת הון חברתי, ובעיקר במחסור ביחסי אמון שבאמצעותם אנשים מקבלים גישה למשאבים כמו שירותים, תקצוב ומקומות עבודה.

Gendering citizenship in Western Europe: New challenges for citizenship research in a cross-national context

Ruth Lister, Fiona Williams, Anneli Anttonen, Jet Bussemaker, Ute Gerhard, Jacqueline Heinen, Stina Johansson, Arnlaug Leira, Birte Slim, Constanza Tobio & Anna Gavanas
Bristol: The Policy Press. 2007. 216 pages

הספר הוא שיתוף פעולה של קבוצה רב תחומית ורב לאומית של חוקרות בתחום האזרחות והמגדר, המציגות יחד המשגה רב ממדית ביקורתית של מושג האזרחות. מטרת הספר לבחון את מושג האזרחות שהוא מושג מפתח בדיונים על מדיניות ופוליטיקה באירופה. חלקו הראשון של הספר מבהיר את התפתחותו ההיסטורית של מושג האזרחות, כיצד הוא מובן היום בכמה ממדינות הרווחה במערב אירופה ומה הם הוויכוחים העיקריים המתחוללים סביבו. זאת המסגרת להסתכלות קרובה יותר באמצעות מחקרי מדיניות על הגירה ורב-תרבותיות ועל הטיפול בילדים, בעיקר במסגרות ביתיות. ניתוח ההגירה והטיפול בילדים מנקודת מוצא של אזרחות מגדרית מדגיש את חשיבותה של המשגה רבת רמות, שמתחילה מניתוח רמת הבית ומגיעה דרך הרמה הלאומית, אל הרמה האירופית וממנה אל הגלובלית.

Pensions

Michael Hill

Bristol: The Policy Press. 2007. 200 pages

המחבר, פרופסור אמריטוס באוניברסיטת ניוקאסל בבריטניה, כתב מבוא ברור המסביר את הסוגיות המקיפות את מדיניות הקצבאות הנהוגה בבריטניה ובעולם, תוך דיון ביקורתי בחלק מהרעיונות ומהנחות היסוד הנהוגים בתחום זה. מטרת הספר היא לקרב את הנושא לציבור הרחב כדי לאפשר דיון ציבורי רחב יותר בשאלה של רמת ההסדר הפנסיוני המתאים לכלל האוכלוסייה. המחבר תומך בראיית קצבת הזקנה כאמצעי להבטחת יכולתם של אנשים זקנים להמשיך ולהשתתף בחברה באופן מלא, ותוקף את גישת האיום הדמוגרפי, המציגה את הזקנים כאלה המאיימים להפוך לנטל חברתי כבד.